

FERGUSON-LEES J. & WILLIS I. 1987. *Tirions vogelgids*. [Vertaald en bewerkt door A. B. van den Berg, R. van Halewijn, D. J. Moerbeek & G. J. Oorel] Tirion, Baarn. 353 p. Prijs f 49,50.

Velen hebben reikhalzend uitgekeken naar de Nederlandse vertaling en bewerking van *The Shell guide to the birds of Britain and Ireland*, zoals de oorspronkelijk titel van dit werk luidt. En terecht! Het is een aantrekkelijk boek, stevig gebonden en gedrukt op mooi glanzend papier. Voorin treffen we, naast een "Lijst van Nederlandse vogels met toevoeging van België", een uitgebreid hoofdstuk aan over vogeltopografie, gevolgd door een hoofdstuk over terminologie van verenkleed en rui. De tekeningen van Dirk Moerbeek in dit deel zijn uitstekend. De uitgebreide aandacht die aan deze onderwerpen wordt besteed (en daarmee aan maken van een goede beschrijving van een vogel), is uitermate zinvol, zeker in dit determinatiewerk *pur sang*; het verraadt ook het *Dutch Birding* nest van de meeste bewerkers.

In deze gids worden 568 Noordwesteuropese soorten beschreven. De keuze van de soorten is wezenlijk anders dan in menig andere gids. Kaukasisch Sneeuwhoen, Vechtkwartel en Smyrnagors zullen wij er tevergeefs in zoeken. Geelbuiksapspecht *Sphyrapicus varius*, Izabelklauwier *Lanius isabellinus* en Pallas' Rietgors *Emberiza pallasi*, om maar wat te noemen, krijgen evenwel ruime aandacht. De aanduiding "Noordwesteuropes" is door de schrijvers ruim geïnterpreteerd; het betreft ook soorten die er slechts éénmaal zijn waargenomen, en dan bovendien meestal in Groot-Brittannië. De motivatie om wel de Rotsklever en Theklaleuwerik op te nemen en bijvoorbeeld niet de Sardijnse Grasmus (éénmaal waargenomen in Groot-Brittannië) is onduidelijk. Evenzo geldt dit voor het opnemen van de Ierse ondersoort van de Zwarte Mees (*hibernicus*), terwijl de Middeneuropese ondersoort van de Blijijster (*alpestris*) ontbreekt.

De beschrijvingen bevatten over het algemeen veel gecompriëerde informatie met deels nieuw ontdekte kenmerken; één van de sterke punten van deze gids. De teksten verschillen per soort nogal in lengte en diepgang. Soorten als IJseend, Eidereend, Wespandief, Kleine Mantelmeeuw en Gele Kwikstaart krijgen een gehele pagina met een uitgebreide beschrijving van kleden die wij in andere gidsen tevergeefs zoeken. Ook zeldzame soorten als Blyth Rietzanger krijgen relatief veel aandacht. Deze laatste soort heet overigens officieel Struikrietzanger - ook een ongelukkige naam. Vogelaars die in de Witvleugelstern willen duiken, worden echter teleurgesteld. Het enige wat van deze soort als kenmerken staat vermeld, is "gedrongener dan Zwarte Stern, met kortere en dikkere snavel, en rode poten"! Het determineren van een Witvleugelstern die ruit van het juveniele kleed naar het eerste winterkleed, te midden van duizenden Zwarte Sterns, wordt dan moeilijk. Toch kom ik deze stern vaker tegen dan de Struikrietzanger.

Prettig is dat het voorkomen veelal uitgebreid wordt

beschreven; ook dwaalgasten komen er niet bekaaid af. Zelfs is vaak te lezen hoe vaak een soort in Groot-Brittannië en Ierland is waargenomen. Maar soorten als Grauwe Gans, Scholekster en Kievit komen er met de term "jaarvogel" wel bekaaid af. Bij de Kemphaan daarentegen wordt het voorkomen weer tot in detail beschreven, zo gedetailleerd zag ik het nog nimmer in een gids. Mogelijk is het een kwestie van ruimte, doch mij ontgaat de logica. De Taigarietgans (*Anser fabalis fabalis*) komt blijkbaar in Nederland niet voor, terwijl menig vogelaar zich de moeite getroost deze ondersoort te determineren. Het broeden van Bergfluiters op de Veluwe blijft geheel onvermeld en getuigt van het met oogkleppen op volgen van de lijn van de CDNA. In de tekst zitten verder nog wat storende fouten, die hopelijk bij een volgende druk zullen zijn verholpen. Zo ontbreken bij de IJsgros de items geluid, habitat en voorkomen. Ook bij de teksten van Grauwe Kiekendief, Kluut en Groene Bijeneter zijn onregelmatigheden te bespeuren. De afbeeldingen zijn over het algemeen van hoog niveau. Er wordt niet alleen veel aandacht besteed aan leeftijd, geslacht en ondersoort, maar ook aan het versleten kleed van een vogel. De voorkeur van de illustrator Ian Willes voor groepen zoals roofvogels en uilen blijkt duidelijk uit de prenten. Deze springen eruit. Zo zijn de duikers in winterkleed bedroevend en roepen de afbeeldingen van veel zangvogels bij mij geen *Aha-Erlebnis* op. Vooral de soorten van de geslachten *Phylloscopus* en *Hippolais* stellen teleur. Aan de afbeelding van Tjiftjaf en Fitis heb je helemaal niks. De tekeningen van de ondersoorten van Bladkoninkje laten ons geloven dat het onderscheid simpel is: *inornatus* is groen en *humei* is grijs. Zo simpel is dat niet; bovendien zijn de poten van beide zwart gekleurd, hetgeen onjuist is.

Tirions vogelgids is een erg goede gids, die mijns inziens nog beter kan. Gevorderde vogelaars zullen hem er graag bij willen hebben; voor echte beginners acht ik dit prijzige boekwerk wat minder geschikt. — Ruud van Beusekom

PLYLE P., HOWELL S. N. G., YUNICK R. P. & DESANTE D. F. 1987. *Identification Guide to North American Passerines*. Slate Creek Press, California. 278 p. Prijs \$ 19,50.

Een seizoen ringen in Falsterbo, waarbij kennis werd gemaakt met de tweede druk van *Identification Guide to European Passerines*, en een ontmoeting met de auteur hiervan (Lars Svensson) vormden voor Peter Pyle in 1981 de aanleiding tot het samenstellen van een gids met handkenmerken van Noordamerikaanse zangvogels. De verzuchting van Lars Svensson in zijn derde druk (1984), "when do we get an American guide", geslaakt in verband met het toenemend aantal Amerikaanse zangvogels dat ons continent weet te bereiken en het volledig ontbreken van enige gebundelde kennis over handkenmerken van

deze soorten, gaven de definitieve aanzet. Samen met drie andere, ervaren ringers (een ook tekenaar en vervaardiger van de afbeeldingen, de twee anderen met specifieke kennis van zangvogels van respectievelijk de Amerikaanse oost- en westkust), met steun van Point Reyes Bird Observatory in Californië en met hulp van vele ornithologen lukte het deze uitstekende gids in slechts twee jaar "uit de grond te stampen".

In de gids komen alle zangvogels die regelmatig ten noorden van Mexico broeden (276 soorten en 20 goed te onderscheiden ondersoorten of hybriden) aan bod, uitgezonderd enkele zelden gevangen, geïntroduceerde soorten en enkele Palearctische soorten die in Alaska, arctisch Canada of Groenland broeden. Voor deze laatste groep wordt verwezen naar Svensson 1984! De opzet van de gids is volgens het gebruikelijke concept. Er wordt begonnen met een inleidend gedeelte over topografie, technieken ter bepaling van soort, leeftijd en geslacht, over rui, verenkleed en kenmerken in de broedtijd (22 p.), gevolgd door aanwijzingen voor het gebruik van de gids (6 p.). Daarna volgen de soortbeschrijvingen (228 p.) volgens een vast *format*: eerst een korte karakteristiek van de familie, daarna per soort de Amerikaanse en wetenschappelijke naam, de door de *American Ornithologist's Union* gebruikte naamsafkorting, soortnummer en ringmaat, gevolgd door vijf of zes verschillende kopjes. Onder het kopje *species* wordt een kernachtige beschrijving van de soort en verschillen met overeenkomstige soorten gegeven. Onder *molt*, *skull* (niet altijd vermeld), *age* en *sex* wordt in — een van te voren grondig te bestuderen — afkortingsjargon alle bestaande kennis samengevat. Onder het afsluitende kopje *references* staan de gebruikte bronnen genoemd. Daarna volgen ruim 12 pagina's literatuur (370 titels) en een index met Amerikaanse en wetenschappelijke namen. In totaal zijn 220 figuren (480 illustraties) ter verduidelijking van kenmerken opgenomen. De auteurs zijn erin geslaagd een prima tegenhanger van de Europese "ringersbijbel" voor zangvogels te maken. Een aanrader voor iedereen die zich met handkenmerken van (Amerikaanse) zangvogels bezighoudt. — *Joke E. Winkelman*

WINK M. 1987. *Die Vögel des Rheinlandes*, 3. Gesellschaft Rheinischer Ornithologen, Düsseldorf. 402 p. Prijs DM 45.

In 1974 waren de ornithologen in Rheinland optimistisch van start gegaan hun werkgebied van meer dan 20 000 km² op broedvogels te onderzoeken. Als basis kozen zij blokken met een lengte en breedte van een geografische minuut (1.8 x 1.2 km), blokken van vier "minuut"-blokken (3.7 x 2.4 km) en blokken van 15 minuut-blokken (5.9 x 5.6 km). In 1984 kon het project pas worden afgesloten. De gehele oppervlakte was op de grove basis geïnventariseerd en 12 000 km² op de fijnmazige manier. Het inventarisatiegebied grenst geheel aan onze oostgrens, van Zuid-Limburg tot aan de Rijn. Het boek vormt dan ook een mooie aanvulling op onze eigen broedvogelatlas.

Na een inleiding over atlassen volgt een hoofdstuk met de gebruikte methodiek. Daarna wordt stilgestaan bij de kwaliteit van het materiaal. In een groot aantal kaarten worden, hoogtelegging, bodembebruik en klimaat van het onderzoeksgebied gevisualiseerd. De trend in broedvogelaantallen is onderwerp van hoofdstuk 5. De inleidende hoofdstukken worden afgesloten met een toelichting op de soortbesprekingen en een overzicht wanneer welke medewerkers in welk blok actief zijn geweest. Het leeuwedeel van het boek wordt ingenomen door de soortbesprekingen. Per soort wordt de verspreiding op basis van de grove kartering en de fijnmazige kartering gegeven. De laatste kaart munt niet uit in helderheid, doordat de resultaten op twee schaalniveau's in één kaartbeeld zijn vervat. Jammer is dat de broedzekerheid maar met twee klassen wordt aangegeven, in plaats van de internationaal aanvaarde drie klassen. Als referentie is de kaart uit de broedvogelatlas van Duitsland ook opgenomen (25 x 25 km, Rheinwald 1982). De soortteksten zijn strak opgezet. Achtereenvolgens komen de verspreiding in de wereld, BR Duitsland en Rheinland aan bod. Vaak wordt ook een aanduiding van de aantalsontwikkeling gegeven, waarbij veelvuldig uit de *Atlas van de Nederlandse broedvogels* (1979) en de *Die Vögel des Rheinlandes*, 1-2 (1982, 1984) wordt geput.

Wie geïnteresseerd is in atlassen, zal deze zeker in zijn kast willen hebben, een nieuw stukje in de Europese legpuzzel dan wel een verbreding van de Hollandse horizon. Daarnaast is het een aanvulling op de gegevens uit deel 1 en 2. Daarin werd veel materiaal gepresenteerd over het voorkomen gedurende het jaar, dichtheden en broedbiologie. Goede verspreidingsgegevens ontbraken evenwel bij de meeste soorten. Het blijft echter jammer dat het onderzoek niet eerder kon worden afgerond en deel 3 in deel 1 en 2 had kunnen worden geschoven. — *Rob Lensink*

GRANT P. J. 1986. *Gulls. A guide to identification*. Poyser, Calton. 352 p. £ 15.

Slechts vier jaar na het verschijnen van de eerste editie van dit standaardwerk is reeds een tweede editie verschenen. In een meeuwenrijk land als het onze (tien soorten regelmatig en zeven soorten onregelmatig of als dwaalgast) kan het geen kwaad goed beslagen ten ijs te komen. Het boek van Peter Grant biedt hiertoe alle kansen. Ten opzichte van de eerste editie is het aantal behandelde soorten met acht uitgebreid tot 31. Met deze uitbreiding zijn thans alle in het Westpalearctisch gebied en Noord-Amerika voorkomende soorten in het boek vertegenwoordigd. Het aantal zwart-wit foto's, die de tekst voortreffelijk ondersteunen, is toegenomen van 376 tot 544. Taxonomisch nog steeds conservatief (Geelpootmeeuw *Larus cachinnans* en *L. armenicus* worden nog niet als soort erkend, in tegenstelling tot het *Handbuch der Vögel Mitteleuropas*, 8) is dit een onmisbaar boekwerk voor "larologen". — *Gerard H. Steinhaus*